

Ka Synjuk Nongthoh Katholik
(Catholic Authors' Guild.)

MEMORIAL LECTURE

**Kum ka jingkyrmaw burom ia I Babu Soso Tham ha ka Lyngkhuh
Sngi-iap Ba-Sanphewwei jong I.**

bad ka

SYMPOSIUM

Halor ki jingtrei jong u Rangbah R. S. Lyngdoh kum
ka jingrakhe ia ka Lyngkhuh Sngi-Iap Banyngong
jong U ha ka 19.12.1991.

Jaka Don Bosco Youth Centre, Laitumkhrach, Shillong.
Tarik 18th December 1991.
Por 11-30 mynstep.

“KA KTIEN KA TEI IA KA JAITBYNRIEW”

==== H. ELIAS ====

Inserted as a token of love and friendship
by **Bimal Bawri**
Akashi Book Depot, Laitumkhrach, Shillong.

U PROF. R.S. LYNGDOH HA KI KAM SAINPYRTHEI

- Da U B. Pakem

Nga la sdang ban ia ithuh ithaw bad U Prof. R.S. Lyngdoh nynhaba ngi dang ia pule ha St. Anthony's College, Shillong ha ki snem 1955-56. U la shuwa ia nga lai snem ha ki jingpule. Nga la ithuh ia u khamjan shuh shuh mynhaba u la ieng nyngkong ha ka M.A. (Honours) History jong ka Guahati University ha ka snem 1956. Haden kata u la leit pule sa sha Guwahati bad ngi sa iakynduh biang ynda u la wan ban hikai ha kajah ka Kolej. U shuwa ba ngan mih non na ki jingpule jongnga ha Shillong. Naduh kata ka por, ka la paw ha nge ba une U Rangbah u la don ka sap na ka bynta ki kam sainpyrthoi. Ka la sdang don hapoh ka Kolej hi ia ka jingngew iapher jaidbynriew hapdeng ki samla pule riwlum bad ki samla pule riwthor. Kum u khyanah Kolej bad kum u nonghikai Kolej, U Prof. Lyngdoh um shyu la lah satia dan shu laid kiar ha kine ki rukom jingngew kiba don hapoh Kolej. Katba nga tip synei, dei ha kiba kum kine ki por ba u la rung sha ka jylli jong ka sainpyrthoi khamtam ha ka por ba ka seng riwlum Western India Tribal Union (WITU) ka la mait-phang ha ka ban dawa na ka bynta ka Jylla Rilum ba kyrpang.

Nga tharai ngam ym bakla lada ngan ong ba yn ym lah satia ban pyniakhlad ia ka kyrteng U Prof. Lyngdoh bad ka jingialeh na ka bynta ka Jylla Rilum ba kyrpang. U la long uwei na ki rangbah nongialam ha hakhmat eh ha ka jingialeh ban loh ia ka Jylla Rilum bakyrpang naduh ka por jong ka seng WITU haduh ka por jong ka seng All Party Hill Leader's Conference (APHLC). U la long da shisha u simpah simsang jong ka seng riwlum la ha ka WITU na ka APHLC. U la long ym tang u nongkren uba pmah thylliej haduh katta katta, hynrei u la long ruh uba da tip kumro bah seng ia la ka nia ka jutang kum u riwseidhma na ka bynta ban pyniah ia ka Jylla Rilum bakyrpang. Ha ka jylli jong ka sainpyrthoi, ia ka kyrteng jong u Prof. R.S. Lyngdoh la la bna bad tip ha kylleng ka Ri Khasi-Jaintia bad ha ka dong shat-ahngi jong ka Ri India hi baroh kawai. Ha kino kino ki jingialang paidbah na ka bynta ka jingialeh Jylla Rilum bakyrpang, ha nam bad ka burom jong U Prof. Lyngdoh ka la long kum u apntang ba suhsiang. Ha Ri Jaintia lei lei kan da la jia long ka jingnoh mynsiem kaba jur lada jia ba un ym lah ban kait, jingkat ha kano kano ma ka jingialang paidbah ha kito ki por.

Naduh ba la jan loh syndon ia ka Meghalaya Autonomous State, ngan ju kham loh lad shuh ban iakynduh bad U Prof. Lyngdoh nengraha ka sain hima sima hapoh ka Ri ka la kylla noh. Ka la leit jia ryngkhat ruh ba ngi la ia don noh ha la ki jong ki jong ki liang. Kaba nga tip ka long ba la ithuh ia ki jingtrei shuwa jong u namer la ka Ri, bad ba ki bor pynialid jong ka Autonomous State lyngba ka Dorbar Distrik Konsil jong ka Khasi Hills, ki la sngewdei ban jied ia u kum uwei na ki nongmikhmat sha ka Dorbar Thawain jong ka Jylla Meghalaya ha ka snem 1970. Haden ba la jied ia u kumta, ka Ing Dorbar da kawai ka jingmut ka la jied ia u ban long u Speaker uba nyngkong eh jong ka Jylla Meghalaya. Ynda haba la pynkiew kyrdan ia ka Meghalaya na ka kyrdan Autonomous State sha ka Jylla bapura la jied biang la U, ha ka snem 1972, sha ka Dorbar Thawain jong ka Meghalaya

da ki paidbah hi ban mihkhmat ia ki paidbah na ka kyntoit Nongkrem. Ha kane ka kynti ruh la jied biang ia U ban long U Speaker jong ka Dorbar Thaw-Ain haduh ba kut ka por, kete ha kaba sdang jong ka snem 1978. Wat lada um long shuh u nongmihkhmat paidbah naduh katei ka snem, u la ju iai don ryngkat bad ka seng riwlum APHLC haduh ba la pyndam noh ia ka na ka bynta ban iatylli lang noh ha ka seng riwlum bathymmai, Ka Hill People Union (HPU) ha ka snem 1985. Nga la long uba donbok shikatdei eh ban ioh iatrei lang bad Une u Rangbah hapoh kajuh ka seng riwlum haduh san snem kyntih. Kane ka long ka jing-iathuh lyngkot shaphang U Prof. Lyngdoh ha ka jingiadei bad ki kam sainpyrthei.

Ka long kaba da eh shisha ban thew ban woh thikna ia ka jingkhraw jong U Prof. Lyngdoh haduh katno kum u riwlsainpyrthei. U la khlad noh na ngi dang tang shismem mynta bad dang bun kiêi kiei kiba ngi dang dei ban wad bniah shaphang jong u. Hangne ngan shu pyrshang ban kdew tang katto katne ki mat shaphang ka ka jingkhraw jong Une u Rangbah ha ki kam sainpyrthei.

1. Kum U Riewialeh na ka bynta Ka Jylla Rilum bakyrpang :

Kum u riwialeh na ka bynta ka Jylla Rilum bakyrpang U Prof. Lyngdoh u la long uwei na ki nongialam ka powkhmat eh. U la ia don ryngkat bad kiwei kiwei pat ki para Rangbah naduh ba la sdang ia ka APHLC ha ka 6 tarik u Maitung jong ka snem 1960, ha Goodwood, Shillong. U la long ruh u Chairman jong ka Dorbar ba khadphra jong ka APHLC kaba la long ha Tura ha ki tarik 25-30 u Jylliew, 1968. U la ai ia la u symiang u bynhei sha kane ka kam. U la long ruh u nongaibuit aibor lem halor kane ka kam. Wat hapdeng ki jingbunkam jong u kum u nonghikai Kolej, u la lah ban ai ia la ka jong ka por kaba lait jong u na ka bynta ka jingialeh ban pynioh ia ka Jylla Rilum bakyrpang. Lah ban ong tang shi kyntien ba une U Rangbah u la im ha kato ka por na ka bynta ka Jylla Rilum kumba ka Jylla Rilum ruh ka iai im kum ka thong ia ki riwlum na ka daw jong ki rangbah kiba kum ma u.

U la long da shisha uwei na ki rishot bah jong ka jingialeh na ka bynta ka Jylla Rilum bakyrpang. U la eiti ialade met bad mynsiem na ka bynta kane ka kam. Dei na ka bynta ka jingieit batheh sei jong u na ka bynta ka Ri bad ka jaidbynriew ba une u Rangbah u la lah ban leh haduh katne. Ka sainpyrthei jong ka Jylla Rilum bakyrpang ka la long doh long snem bad une U Rangbah tad haduh ba la pyllong ia ka Jylla Meghalaya. Katba nga lah ban tip, u la nangiai bteng ruh ia ka kam kumno pat ban nang iai tei ia ka Jylla Meghalaya, khang ba had long kaba rei kyrhai ha ki liang baroh, da kaba iehroh ia la ka kam hikai Kolej bad han long u nongmihkhmat jong ki paidbah haduh ka snem 1970 haduh ka snem 1978.

2. Kum U Nongmihkhmat sha Ka Dorbar Thaw-Ain Meghalaya :

U Prof. Lyngdoh u la pyllut kumba phra saem eiei kum u nongmihkhmat sha ka Dorbar Thaw-Ain jong ka Meghalaya. Ha kane ka liang ngam shya la lah satia ban ai ka jingkein kaba thikna shaphang ka jingiadei jong u bad ka kam sain hima sima

namar ba u la pyllut khambun ka por kum U Speaker jong ka Dorbar Thaw-Ain ban ia kaba u long kum u nongmihkhat jong ki paidbah. Hynrei la kummo kummo ruh u la pyllut katto katne na ka por jong u ban iakynduh bad ki paidbah bad ban sangew ban sangap ia ki jingdonkam jong ki. Kum U Speaker u la iohlad ruh ban iakynduh ia baroh ki nongmihkhat paidbah bad ban tip ruh khambun na ki ia ki jingdonkam jong ki paidbah bad ka Jylla baroh kawei. Um shyu la iohlad ban long kum U Lyntri jong ka Sorhar Meghalaya lymne kum u dkhoh jong ka liang synshar de liang pyrshah, kumta ngi la shu dei ei ban tip ia ki sap hika une U Rangbah U lah ban don na lade hi, ki ban long lehse ki ban pyn-nyntoi ia ka Ri bad ka jaidbynriew.

3. Kum U Speaker jong ka Dorbar Thaw-Ain Meghalaya :

U Prof. Iyngdoh u la long u Speaker uba nymghong eh jong ka Dorbar Thaw-Ain jong ka Meghalaya haduh ba ka la long ka Autonomous State ha ka snem 1970 bad ruh haduh ba ka la long ka Jylla bapura ha ka snem 1972. U la neh ha ka kam haduh kaba sdang jong ka snem 1978. Kumta u la long U Speaker jong ka Meghalaya jin haduh phra snem kynthih. Kum U Speaker, lah ban betai ia ki jingtrei kam jong une u Rangbah ha ki arlynta, kato ha la jingia-dei bad ka kam Speaker hi, bad ha ka jingiadei bad ki dkhoh jong ka Dorbar Thaw-Ain kiba kynthup ia ka liang synshar bad ka liang pyrshah de.

Ha kaba iadei bad ka kam Speaker hi, ka Jylla Meghalaya ka la donbok shibun eh ban ioh ia u Prof. Iyngdoh ban shinti ia kane ka kam. Lah ban ong ba dei tang ma u hi ha kato ka por uba la ia dei bha sbiak bad kane ka kam. Ha kane ka liang u la lah ban rah ia ka kyrdan jong ka Dorbar Thaw-Ain jong ka Meghalaya sha ka jingiyryngkot kyrdan bad kiwei kiwei pat ki Dorbar Thaw-Ain hapoh la ka Ri ne wat shabar ka Ri hi ruh. Hapoh ka jing-pyniaid jong u, ka Dorbar Thaw-Ain jong ka Meghalaya ka la long ka Dorbar kaba ishongkun bad ka Dorbar kaba iasyriem kum ka Dorbar jong U Khasi Hyndai.

Kum u Speaker, U Prof. Iyngdoh u la lah ban ai byn tylli ki Rai pyniaid Dorbar ne Ruling kiba beit bad kiba biang bha kiba long katkum ki ain ne rukom pyniaid Dorbar kiba hapoh ka rukom synshar paidbah. Ka jinglah jong u ban ai Ruling ka long kaba haduh katta katta haduh ba u la lah ha ki khap ki khap ban pyniapher wat hapdeng U Speaker kum ka kam, bad u Speaker kum u briew. Ha kawei na ki Ruling jong u ha ka 2 tarik u laiong, 1973, U Prof. Iyngdoh u la ong : "Nga la dei ban ai ia ka rai ba ia une u briew dei ban set phatok noh tad haduh kaba kut jong ka jingiashong Dorbar. Hynrei ki don kiwei pat ki jingpyrkhat. Ngam shyu la klet ia ka jingsngewbriew jonggo bad ha krajuh ka por ngam shyu la klet ruh ia ka burom jong ka shuli kaba dap da ka jingjynsur mynsiem de." Ka jingsngewbriew jong u ka la pynlong ia ki Ruling jong u barobar ban long kiba la pdiang hun da baroh ki liang ha ka Ing Dorbar. Ka dei kane ka jingiahun lang jong ki liang bapher bapher ia ka jingpyniaid Dorbar jong u kaba la betai kham shai shuh shuh ia ka jingkhaw jabieng jong u Prof. Iyngdoh, kum U Speaker. Ka jingiaid beit ia id ryntih jong kano kano ka Dorbar Thaw-Ain ka shong eh ha ka

jingnang jong U Speaker kuno ban pyniaid ia ka, bad U Prof. Lyngdoh u la lah ban pyndep hok ia la ka kamram kum U Speaker uba la ih bha.

Kum u Speaker, U Prof. Lyngdoh u la dei ruh ban mihkmat ia ka Dorbar Thaw-Ain Meghalaya sha ki jingialang jong ki Speaker ka Ri India bad ruh sha ki jingialang jong ki Ri ka pyrthei kiba don hapoh ka Commonwealth. U kano ka bynta ruh U la paw kum u khlor ba tyngshain na ka dong shatei-mihngi jong ka Ri India. U la iashim bynta ha ki jingkren la jan ha man la kawei pa kawei na ki jingialang jong ki Speaker ka Ri India naduh ka snem 1970 haduh 1976. Ha ka jingialang kaba ha Srinagar ha ka 16 tarik u Naitung, 1970 u la kren shaphang ka ka jingdonkam ia ka jingkhlain bor jong ka Sarkar pdeng. Ha Madras pat ha ka 7 tarik U Risaw, 1972 u la kren shaphang ka bor jong kano kano ka Dorbar Thaw-Ain jong ka Jylla ban ia tuklar halor ka kaiphod jong U Comptroller and Auditor General jong ka Ri India. Ha ka jingialang kaba ha Shillong hi, U Prof. Lyngdoh kum u nongpdang u la ai ia ka jingkren pdiang sangewbha ia ki Speaker jong ka Ri India ha ka 5 tarik u Naitung, 1974 da kaba kdew khamtam ia kiei kiei ki khana pateng kiba ia dei bad ka Sor Shillong, U Lei Shillong, Ka Hima Khyria bad Jylliem, nalor kaba iathuh lyngkot shaphang ka Jylla Meghalaya hi baroh kawei. Nangta pat, U Prof. Lyngdoh u la ia shia bynta ruh ha ki jingialang jong ki Ri ka pyrthei kiba don hapoh ka Commonwealth. Ha ka 10 tarik u Nailur, 1974 ha ka jingialang kaba 20 jong ka Commonwealth Parliamentary Conference kaba la long ha Sri Lanka, U la kren shaphang "Ka Ain Duriaw" jong ka pyrthei bad ha ka 12 tarik pat u la kren shaphang "Ki jingeh jong ki Ri barit jong ka Commonwealth." Ha ka 29 tarik u Nailur, 1976 pat, ha ka jingialang kaba 22 jong ka Commonwealth Parliamentary Conference kaba la long ha Mauritius, u la kren ia ka phang kaba ia dei bad "Ki Jingiakdewati jong ka Dorbar Thaw-Ain bad ki jinglong jingman jong ka ioh ka kot bad ka imlang sahang kaba mynta." Ha baroh kine ki jingkren jong u, U Prof. Lyngdoh u la pynpaw shai ia ka jingshemphang kaba jylliew jong u riawstad ha ki kam sainpyrthei.

Ha ka jingiadei jong U Prof. Lyngdoh bad ki dkhot jong ka Dorbar Thaw-Ain jong ka Meghalaya ruh u la lah ban pynlong ia ki, kiba iadei jingrut la na ka liang synshar ne na ka liang pyrshah. Um ju don kano kano ka jingiashah liang ha ka rukom pyniaid Dorbar jong u. U sangewthuh shai kdar ba katkom ka rukom synshar paidbah, U Speaker u long uba khlem don liang. Ha kane ka bynta ruh, U Prof. Lyngdoh u la lah ban pynpaw ialade ba u dei da shisha uwei na ki riwbakynsai ha ka pyrthei jong ka jingsynshar paidbah. Ka dei kane ka rukom pyniaid Dorbar jong u kaba la burom bad pyrto lut da baroh ki dkhot jong ka Ing Dorbar.

Ka jingtynjih kaba khraw tam ia u ka long ha ka snem 1976 mynhaba ka liang synshar ka la pait arliang hedieng jong ka Mendipathar Conference jong ka APHLC. Ka liang synshar APHLC ka la kylla long noh ka liang pyrshah bad ka Indian National Congress pat ka la kylla long ka liang synshar. Kane kam shyn la ktah satia ia ka jinglong Speaker bad ka rukom pyniaid Dorbar jong U Prof. Lyngdoh. Ia u la long u dkhot jong ka APHLC

ha ka por ba la jied Speaker ia u, U, um shym la don kata ka jingsngew liang ne jingpynpaw liang, ne jingiashah liang ha ka por ba la shimti da ka Congress ia ka liang synshar. Ha ka por ba ka Ing Dorbar ka dang ia tuklar bha shaphang kaba ithuh ia ka APHLC ha ka 15 tarik u Nohprah, 1976, U Prof. Lyngdoh u la ai ia ka Ruling jong u, ba lait ki kam dorbar, "Ia ka kam sainpyrthei dei ban iakren shabar jong ka Ing." Bad ha ka 17 tarik u Nohprah, 1976 pat u la ong : "Ka kamram jongga ka long kaba shai kdar. Ngen lah ban ithuh ne ban ym ithuh ia kano kano ka seng sain pyrthei. Hynrei nga lah ban ithuh ne ban ym ithuh tang ia ka seng sain dorbar, hynrei ym ia kano kano ka seng sainpyrthei."; kaba mut ba u lah ban ithuh ia ka APHLC hapoh. Ing Dorbar la ym shabar ka Ing Dorbar. Kunta, ha kame ka bynta jong ka jingtreikan jong u ha ka kam sainpyrthei ruh, U Prof. Lyngdoh u la pyndep hok ia la ka kamram.

4. Kun U Dkhot Ki Seng Sainpyrthei :

Ngen shym la tip thikma haduh katno ba U Prof. Lyngdoh u la iashim bynta ha ki seng sainpyrthei ha ki por ba u dang pule ha ki skul bad kolej ne iunibarsiti, Ia kane ka bynta yn dang hap ban wad bniah. Hynrei ia kawai kaba ngi ia tip lang barch ka long ba barobar u la iai don badki seng rilum ne seng trai ri, kata naduh ka WITU haduh ka APHLC bad ka Hill People Union (HPU). Katba ka jingiadei jong u bad ka WITU ym shym pat la tip thikma, ka jingiashim bynta jong u ha ka seng APHLC ka long kaba la paw bha. Ha ka jingshisha yn ym lah ban pyniakhlad ia ka kyrteng APHLC bad ka kyrteng jong U Pprof. Lyngdoh. Naduh ba la seng ia ka ha ka snem 1960 bad haduh ba la pynwai noh ia ka ha ka snem 1985 U Prof. Lyngdoh U la long u dkhot uba shitrhem jong ka U la iashim bynta lajan ha baroh jong ki rai jong ka seng. Bad hadien ba la pynwai jubor ia kane ka seng da kiba bun ki rangbah ka APHLC ha Mendipathar ha ka snem 1976, U Prof. Lyngdoh u la iai sah kun u dkhot jong ka wat lada um lah shuh ban iashim bynta kaba mynshuwa namar ba u dang kit ia ka kam Speaker ha kajuh ka por. Hynrei ka jingiakhun jong u ha ka jingiajied nongmahhat biang sha ka Dorbar Thaw-Ain jong ka Meghalaya ha ka snem 1978 na ka seng bad ka shap jong ka APHLC ka la nang pynskhem shuh shuh ba ka seng trai ri ka la long doh long snam bad u. Um lah shuh ban kynriah na ka jingngeit baskhem jong u ha ka seng trai ri, wat la ka liang synshar ha kata ka por ka dei na ka seng trai muluk. Kane ka la pynpaw shai kdar ba U Prof. Lyngdoh um shym la dei u khwan myntei tang ban biang shimet ha ki kam sainpyrthei.

Hadien ba la pynwai noh ia ka seng APHLC da ka jingia-trai lang jong ki dkhot jong ka seng na Shillong ha ka snem 1985, U Prof. Lyngdoh ruh u la iamynjur lang, namar ba ka jingpynwai noh ia ka, ka la long na ka bynta ban iatehsong lang ia ki seng trai ri jong ka Jylla Meghalaya hapoh jong ka seng trai ri kaba thymmai ia kaba la khot kyrteng ka HPU. Kane ka la pynpaw shynna ba u Prof. Lyngdoh um shym la dei uta uba sngewtynnad ia kano kano ka rukom kam leh lahduh, pynban u la la long u nongtrei seng uba minot uba laid beit laid ryntih, Bad uba kohnguh ia kino kino ki rai jong uba bun uba lang ha ka seng katkun ki kyndon treikan jong ka seng ha kaba u la

ia don bynta. Nga kynlaw ba ha ka snam 1989, mynhaba katto katne na ki dkhoh jong ka seng HPU ki la ia kwah eh ia u ban ia khun ia ka ham nongaihkhnet sha ka Dorbar Thaw-Ain jong ka Ri India ruh ym shym la ialeh pyrshah ia ka seng. Ynda haba ka seng ka la sngowdei pynban ban pynlang ia uwei pat u kyrtong na kawei pat ka seng trai ri, kum u kyrtong-lang jong ki seng trai ri jong ka jylla Meghalaya. Haba kaba kut U Prof. Lyngdoh u la ri kyndong ia la ka burom ha la iadel bad ki kan sain-pyrthei lyngba ki seng sain him sima. Ha la sngi ontep ia u, namarkata, ka seng HPU, ha ka jingkreng sngowdei na ka bynta ka jingkhlad noh jong u, ka la sngowdei ban ia ia ka jingkreng kynlaw burom de ia uno U Rangbah bad ia ki kan kiba u la trei ha ki seng trai ri, bad ka jingpynkup ruh ia ka lama jong ka seng HPU halor ka synduk met-iap jong U.

5. Kum U Rieweit Ri :

Ha shuwa ba u Prof. Lyngdoh un khlad noh na kane ka pyrthei haba ngi iapur iakhana shaphang ka jingidei jongngi bad kiwei pat ki jaidbynriew ha Ri India u la pyndonkam ia kine ki kyntien : " Nga dei u nong India kat kum ka ain, bad u Khasi pat kat kum ka snam." Kane ka jingong jong u ka la biang ban pynshisha ia ka jingieit ri jong uno u Rangbah ym tang ia ka Ri India hynrei khamtam eh ia ka Ri Khasi. Ha ka sainpyrthei jong ka Ri India ka la don ka jingpyrshang jong ki heh paid ban shu klun tylli noh ia ki rit paid. U Prof. Lyngdoh, kum uwei na ki rit paid, u la iohi ia kane ka jingma; bad kumta u la pyrshang katlah katiai ban pynneh pynsan ia kaei kaei kaba kdew shaphang ka jinglong bakyrpang jong ka Ri bad ka jaidbynriew Khasi. Um lah satia ban shah ia kano kano ka rukom leh ibein ne leh be-ijot ia ki para Khasi da kino kino na ki mynder. Wat hapdeng ka jingbym da khlain bha ha met jong u, ha ki sngi kiba khadduh jong u, um lah shah khlon da kiew jingkhluit ka snam ha haba ialeh pyrshah mar met bad uwei u nongwei uba la leh ibein ia iwei i samla pule jong ka Khasi Department jong ka North Eastern Hill University. Kine ki paw kum kiei kiei kiba rit kiba ria ha ka jingia jong uno uno u rangbah, hynrei la bishar ia ka jingkhraw bad ka jingieit ri jong uno uno u briew na ki kan kiba rit kum kine. U Prof. Lyngdoh u la pynpaw da ki kan syndon shaphang ka jingieit jong u ia la ka Ri bad ka jaidbynriew.

Ka jingieit ri jong u ka la nangpaw shynna shuh shuh ha ki sngi kiba khadduh eh jong u, mynhaba u la pyrshang ban pynneh pynsan ia kiei kiei ki matti jong u longshuwa manshuwa lyngba ka thoh ka tar bad ka pule ka dangle. Ngam ym ktait hangne ia ka jingsynniang jong U Prof. Lyngdoh sha ka thoh ka tar Khasi namar ba kane ka long kawei pat ka phang. Hynrei ka biang ban kdew hangne ba ka jingieit ri ka la paw ha kaba u la pyrshang ban tih khan jylliew shuh shuh ia kiei kiei ki jingtip ba kham bniah shaphang ka tynrai jong ka rukom pyrkhet u Khasi. Kane ka la paw tyngkrein ha ka jingthoh jong iwei i samla wad jingstad iba khadduh eh hapoh ka jingialam jong U ia kaba la ai kyrteng, "Na Khrum ka Maw, Shisnieh pyrthei."

Hangta pat, kum u khun jong ka Hima Khyria ruh um
shyn la klet satia ia la ka jong ka It ka Hima. Ha ka jing-
kren sngewlem ha ka sagi on-tep ia u, U Syien ka Hima Khyria
u la pynpaw ia ka jingieit baaylla jong U Prof. Iyngdoh ia la
ka shneng ka thaw, ka Wlaka bad ka Hima. U Prof. Iyngdoh u la
pynshisha ia ka jingong ki riowstad be ka jingieit ka edang
shuwa na la ryngpei. U la long u nongabuit sibok lam ia ka
Hima Khyria; bad u la iashia bynta ruh ha ki ka Hima Sina
kum ha ka Shad Hongkrea bad kiwei kiwei do ki ka jong ka
Hima. Kunta U Prof. Iyngdoh u la long do shisha u riawieit
ri la ha la ka jong ka Hima, ia la ka Ri Khosi bad kunjuh
ruh ia ka Ri India hi.

Kitei ia kiba la thoh haneng ki shu long kang katto
katne na ki jingtip shaphang U Prof. Iyngdoh ha ki kam sain-
pyrthei. Dang donken shuh ban wad bniah shaphang ki kam bad
ki jingtrei jong u kiba iadei bad kane ka bynta. Hynrei na
kitei kiei kiei ia kiba nga la pyrshang ban lun ban lang,
ha ka por ba lyngkot eh, leh ban ong khlem kano kano ka jing-
artatien ba U Prof. Iyngdoh u la paw dashisha kum u khur
ba phymai ha ka sahit bnang jong ka sain pyrthei.

.....